

**KONSTANTIN PRES LAVSKY UNIVERSITY OF SHUMEN
FACULTY OF EDUCATION**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

**PERSONALITY, FAMILY AND SOCIETY:
ISSUE OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY,
POLITOLGY AND SOCIOLOGY**

June 16–17

**Shumen, Bulgaria
2017**

Organising Committee:

Georgi Velkov Kolev	Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of Konstantin Preslavsky University of Shumen;
Nataliya Hristova Pavlova	Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vice Rector for International Affairs of Konstantin Preslavsky University of Shumen;
Krasimir Markov Markov	Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of Faculty of Education of Konstantin Preslavsky University of Shumen;
Sonya Borisova Ilieva	Doctor of Sociological Sciences, Professor, Chief Editor of the Journal “SocioBrains”;
Shaposhnikova Irina Vasilevna	Doctor of Sociological Sciences, Professor, Dean of Faculty of Psychology, History and Sociology, Kherson State University.

International scientific-practical conference “Personality, family and society: issue of pedagogy, psychology, politology and sociology” : Conference Proceedings, June 16–17, 2017. Shumen : Konstantin Preslavsky University of Shumen. 240 pages.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Творчий потенціал особистості як предмет педагогічного осмислення Копилова С. В.	55
Саморозвиток і самореалізація як чинники успішної соціалізації особистості в педагогічній спадщині Джона Дьюї Кравцова Н. Г.	58
Проблема успішного викладача вищого навчального закладу та успішного студента в педагогічній спадщині минулого Кримчак Л. Ю.	61
Перспективи застосування методу SWOT-аналізу в дослідженні діяльності соціальних служб Любчук В. В.	65
Діяльність Чернівецького дитячого будинку в контексті суспільної опіки дітей-сиріт на Буковині (перша третина ХХ століття) Марчук М. В.	67
Фактори залучення підлітків до комерційного сексу Мельничук В. О.	70
Creativity and effectiveness in the planing proces of the social work whit a group Mihaylova R. P.	73
Значення проектних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери Моренко О. М.	76
З історії «Рідної школи» на теренах Західної України в 1920–1930-х роках Павлів О. В.	79
Социальное конструирование практик материнства и отцовства в обществах традиционного типа Полянничко А. А., Приходько А. В.	83
Технологія соціальної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі Проскурова І. П.	86
Із зарубіжного досвіду залучення викладачів до участі в моніторинговій діяльності Рожелюк І. Я.	89
Єпископські звернення як засіб суспільного виховання Розлуцька Г. М.	92
Волонтерська діяльність як засіб формування гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів Стельмах Н. В., Єпур А. І.	96
Гуманізація соціально-педагогічної роботи та виховання в умовах мікросоціуму Столяренко О. В., Столяренко О. В.	99
Законодавчо-нормативна база діяльності товариств патронату звільнених із пенітенціарних закладів на межі ХІХ – ХХ ст. Стремецька В. О.	102

Система на работа в училище с изоставащи и неуспяващи ученици Таквирян-Салакян Б. Л.....	105
Роль інтегрованої мови в процесі соціальної адаптації майбутніх фахівців до сучасних економічних перетворень Шистак І. І.....	109

ACTUAL PROBLEMS OF SOCIOLOGY

Висхідний потенціал концепції візуальної соціології П. Штомпки в дослідженні соціальної нерівності Вершовод Л. І.....	111
Місце самоврядування в історичній ретроспективі Карпенко Ю. С.....	114
Благомірність людини як новий вимір соціальних відносин сучасності Шиньков С. Г., Моїсєєва Н. І., Омельченко Г. Ю.	118
Вплив на візиту профілю жителів с. Свєжина общ. Провадія Халічева Живка Вєлева.....	121
Соціальні фактори модернізації суспільства Ченурко Г. І.....	123
Індикатори оцінки культурного капіталу студентської молоді Швошнікова І. В.....	126
Личность – семья – общество: новые грани свободы и ответственности Шелков В. Е.	129

ACTUAL PROBLEMS OF POLITICAL SCIENCE

Комунікаційний аспект профілактики загрози тероризму серед дітей шкільного віку Балон О. О.....	132
Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки й оборони Блошинський В. І.....	134
Політична символіка у формуванні політичних цінностей та ідеалів Василевич Ю. В.....	137
Польське населення УСРР за переписом 1926 р. Гарбуров К. Є.....	141
Роль міжнародних донорських організацій у розвитку громадянської освіти в Україні Євсюкова А. В.....	143
Аспекти нормативно-правового механізму надання публічних послуг у сервісно орієнтованій державі Євсюкова О. В.	146

Радянське кіномистецтво 1930–1940-х рр.: «соціалістичний реалізм»	
Парахіна М. Б.	149
Main characteristics of Nagorno-Karabakh unrecognized state	
Telenko O. M.	151
Україна – Республіка Корея: діалог у чверть століття	
Хімко Г. О.	154

ACTUAL PROBLEMS OF PSYCHOLOGY

Сознательная позиция воспитателя как условие формирования этнопсихологических представлений дошкольников	
Бабий Н. Б.	158
Про структурну модель дидактичної системи сенсорного розвитку молодших школярів	
Барбашова І. А.	161
Трансформація традиційних уявлень про здоров'я та благополуччя в умовах збройного конфлікту в Україні	
Бойко С. Т., Царенко Л. Г.	164
Роль світоглядно-філософської позиції сучасного педагога в навчальній діяльності	
Боярова Д. І.	167
Розвиток професійно значущих якостей майбутніх психологів: результати емпіричного дослідження та апробації тренінгової програми	
Дереча А. А.	170
Психологічні чинники в генезі соціальної реадaptaції особистості	
Завацька Н. Є.	173
Проблема прогнозування поведінки молоді в умовах стресу	
Завацький В. Ю.	175
Проблема суб'єктивного благополуччя особистості в науковому просторі	
Завацький Ю. А.	178
Time awareness through the reflection of self-identity changes	
Kireieva Z. O.	182
Особливості системи медико-психологічної допомоги дітям, які перебувають у зонах соціальних конфліктів	
Корнєєва О. Л., Хартман О. Ю.	183
Розвиток рефлексії в ігровій діяльності дорослих	
Махукова В. М.	186
Психологічні комунікативні технології розв'язання соціальних конфліктів в освітньому просторі	
Петренко І. В.	189
External features of emotional intelligence in students of law specialty	
Pryimachenko O. M.	192

Акмеологічні чинники досягнення психологічного благополуччя особистості Руденко О. В.	196
Дослідження успішності професійної соціалізації спеціалістів в ІТ-сфері Ситник В. В.	198
Християнські та філософські засади педагогіки О. Духновича (1803–1865 рр.) Тимчик М. П.	201
Поняття психологічного супроводу педагогічного процесу в школі в наукових розвідках Степана Балея Фаненштель Н. В.	204
Формування позитивного мислення в студентів вищих навчальних закладів: теоретичний аспект Черкашин А. І., Гаркавцев Є. І.	208
Актуальність проблеми інформаційної безпеки в контексті цифровізації суспільства й освіти: фактори ризику Шишкіна К. М.	211
Психологічна інтерпретація (ін)толерантності до невизначеності в ресурсному аспекті Штепа О. С.	213

ACTUAL PROBLEMS OF HISTORICAL SCIENCES

Передумови перевороту 29 квітня 1918 року, прихід до влади П. Скоропадського та його бачення майбутньої української держави Бадьора В. С.	217
Нова парадигма історіописання історії Південної України Водотика С. Г., Савенок Л. А.	220
Освіта болгар на Півдні України в ХІХ – на початку ХХ століття Кузовова Н. М.	223
Суб'єктивні чинники розпаду СРСР: історіографія Латиш Ю. В.	226
Українські історики про організацію та бойове застосування кавалерії Армії УНР 1917–1921 рр. Халхунов С. О.	230
Образ сільського активіста очима розкуркуленого селянства Цибуленко Г. В.	234
Стереотип ворога в рефлексії каральної радянської системи часів масових репресій 30-х років Цибуленко Л. О.	237

– активізації й залучення їх до розробки критеріїв і показників ефективності професійної діяльності в сфері іншомовної освіти;

– організації відповідної підготовки до процесу моніторингової діяльності як викладачів, так й експертів, з погляду знання ними змісту, критеріїв, методів, процедур освітнього моніторингу й способів взаємодії в цьому процесі суб'єктів і об'єктів педагогічного оцінювання;

– значного підвищення вимог до якості іншомовної освіти через оцінку діяльності її провідних суб'єктів.

Отже, аналіз зарубіжної практики моніторингу якості професійної діяльності викладачів іноземної мови засвідчив, що в американських навчальних закладах переважно використовується рейтингова система оцінювання, в якій відсутня єдина система критеріїв. Між тим, провідними тенденціями розвитку системи моніторингу якості їхньої професійної діяльності визнаються такі, як-от:

- поєднання кількісних та якісних методів оцінювання;
- забезпечення зворотних зв'язків для підвищення їх педагогічної майстерності та компетентності;
- спрямованість на неперервний особистісно-професійний розвиток викладачів іноземної мови;
- гнучкість, пристосування до нових завдань, пріоритетів.

Література:

1. Алферов Ю. С. Оценка и аттестация кадров образования за рубежом / Ю. С. Алферов, И. М. Курдюмов, Л. И. Писарев. – М., 1997. – 145 с.
2. Васильева Е. Ю. Оценка деятельности преподавателей в российских и зарубежных университетах: монография / Е. Ю. Васильева. – Архангельск: СГМУ, 2005. – 163 с.
3. Зварич І. Оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах України з урахуванням американського досвіду / І. Зварич // Молодь і ринок. – 2014. – №12(119). – С. 36–41.

ЄПИСКОПСЬКІ ЗВЕРНЕННЯ ЯК ЗАСІБ СУСПІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Розлуцька Г. М.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

м. Ужгород, Україна

Прискорений розвиток технологій змінює вимоги соціуму до людини, спонукає до визначення дієвих орієнтирів у формуванні гармонійної особистості, здатної протистояти агресивним зовнішнім впливам. Духовну основу людини визначають релігійні уподобання. На Україні упродовж тисячоліть простежується органічний зв'язок християнської релігії із суспільним життям народу. Вивчення історичного досвіду церкви дає можливість виявити вплив церкви

них інституцій на суспільство. З цього погляду заслуговують на увагу традиції виховання духовенства у Закарпатті.

Територіальні межі нашого дослідження співпадають із юрисдикцією Мукачівської, а згодом виокремленої із неї Пряшівської, греко-католицьких єпархій, які здійснювали духовне формування основної частини населення сучасного Закарпаття в період від канонічного встановлення в 1771 р. до державної ліквідації Мукачівської єпархії радянською владою у 1949 р. Актові та діловодні документи мукачівських єпископів віддзеркалюють інформаційні, документальні та хронікальні відомості про звернення церковних владик до закарпатського духовенства. Проведений нами ґрунтовний аналіз цих історичних джерел дає нам підстави стверджувати, що вони містять потужний виховний потенціал.

Єпископські звернення можна розділити на такі групи: послання, циркуляри, розпорядження. З нагоди великих свят або важливих подій єпископи зверталися до духовенства та своїх вірників у т. зв. пастирських посланнях, в яких доносили значення даного свята чи події. Традиційними були єпископські послання з нагоди Різдва, Великого посту та Великодня. Другу групу документів становлять циркуляри, зміст яких в основному стосувався духовенства і носив характер розпоряджень обов'язкових до виконання. З часом термін «циркуляри» осучаснили вживанням «розпорядження». Усі документи мали силу закону, поширювались до відома усіх членів єпархій. Практично, вони переписувались писарями єпископської канцелярії й розсилалися усім намісникам, які передавали їх від парафії до парафії свого округу, щоб усі священники собі переписували [3, с. 111].

Найстаріший циркуляр, виданий угорською мовою, який зберігся з XVII ст. стосується спроби єпископа Теофана Маврокордато в 1677 р. впорядкувати внутрішні стосунки не тільки духовенства а й мирян. Наступним законодавчим актом єпархії вважається циркуляр єпископа Йосифа де Камеліса укладений латині від 1705 р. у якому румунські священники Бігарського комітету посилаються про проведення канонічної візитації та зобов'язуються сприяти у проведенні призначеному головою Сукмарському архідиякону Юрію Бізанцу. Зберігся циркуляр українською мовою єпископа Симеона Ольшавського від 1733 р., у якому заборонялось кандидатам у духівники висвячуватись у Марамороського єпископа Доситея Теодоровича у зв'язку з тим що він залишався нез'єднаним [1, с. 236–237].

Єпископ Мануїл Ольшавський наказав священникам завести при кожній парафії Книгу протоколів, до якої вносити єпископські розпорядження із зазначенням дати. Найстаріша книга протоколів збереглася з 1794 р. за єпископа Андрія Бачинського. Саме при керівництві Андрія Бачинського єпископські циркуляри набули ознак систематичності: двічі на рік духовенство отримувало розпорядження для подальшого розгляду та обговорення на своїх намісницьких соборах. Всі циркуляри єпископа Андрія були зібрані в створеному ним єпархіальному архіві, частина з них була опублікована [4]. На підставі проведених ними досліджень можна стверджувати, що ідеї Андрія Бачинського слід розглядати в контексті не лише запозичення європейського досвіду й з огляду на регіональні особливості. На чільне місце єпископ ставив повернення закарпатського духовенства після вікового відчуження до власного народу, тому в його листах-посланнях зобов'язував священників послугуватись рідною

мовою, вести на ній церковне діловодство. Важливим на думку єпископа був моральний облік духовенства та рівень його освіти. Андрій Бачинський закликав духовенство до навчання і демонстрував на власному прикладі як повинен дбати духовний лідер про створення навчальних закладів, бібліотек, створення та поширення книг, підтримку науки, тощо. Єпископ підтримував історичних досліджень, яка науково підтвердила власне бачення А. Бачинського про окремішності закарпатських українців з їх власною мовою та етнічною, мовною і культурною єдністю з усім українським народом. Унікальність його внеску визначається тим, що вперше рідна мова стала офіційною мовою єпархії та використовувалась у церковних обрядах.

Інтенсивністю виховних впливів вирізняються циркуляри мукачівського єпископа Василя Поповича. За своє 27-річне владцтво єпископ Є. Попович видавав 26 послань та розпоряджень, які стосувались різних сторін душпастирського життя, від національного, релігійного до побутових стосунків селян у віддалених гірських селах. За свідченнями очевидця тих подій історика каноніка Івана Мондока, Василь Попович вболівав за дисципліну серед духовенства, відзначався ретельністю у релігійних справах, строго дотримувався постів, знав і шанував обряди і звичаї Східної церкви, ставився із батьківською любов'ю до духовенства та вірників, уболівав за надання закарпатському духовенству здобувати добру освіту. Єпископ був високоосвіченою людиною свого часу з поміркованим та працьовитим духовником.

Найменш продуктивним у розрізі виховання закарпатського духовенства виявився єпископ Степан Панкович. За свідченнями мадярського історика Ю. Паппа єпископ Степан Панкович не залишив після восьми років владцтва вагомої спадщини крім 2 розпоряджень та кількох листів на мадярській мові. Одне послання по-українське написано в 1877 р. з нагоди своїх єпископських висвячень закликає до вірності Богу, королю і мадярській батьківщині.

Визначальною стала діяльність єпископа Іоана Пастелій, який починаючи з 1879 р. видавав пастирські послання і розпорядження друком для кожної парафії. З першого року владцтва І. Пастелій встановив розпорядок участі семінаристів в богослужіннях, затвердив вимоги до публічного одягу духовенства (1875 р.), заборонив запускати бороди (1876 р.), зобов'язав систематично проводити катехизацію шкільної моллоді (1881 р.), окреслив права та обов'язки духовенства (1885 р.), встановив порядок користування церковними землями (1886 р.) передруковані у «Церковна газеті».

Розвиток і становлення церковної періодики, зокрема вихід у світ органу офіційного друку Мукачівської єпархії журналу «Душпастр» (1924–1939 рр.) найрельєфніше представляє виховні ідеї єпископських звернень до духовенства. У журналі публікувалися офіційні розпорядження єпископів у рубриці «Офіційна частина». Усі священники єпархії були зобов'язані передплатити журнал, окремий екземпляр зберігався у парафіяльному архіві. Зміст єпископських розпоряджень орієнтував духовенство на питання пастирського богослов'я, добродійної діяльності, проведення релігійних навчань а також проблем життєдіяльності парафії, включаючи моральні, правові, господарські, родинні, політичні, сексуальні, культурні, тощо. «Воззваль я издателей сего органа не только заниматься вопросами катехизации, но по жаданию моего Впр. Клира помастити и други першорядно для насъ практичныи и актуальныи вопро-

мо [1]. Носій душпастирського мав поєднувати ґрунтовні теологічні знання і одночасно бути взірцем для дотримання в житті духовних і морально-етичних засад, норм християнської моралі, збереження традицій та звичаїв, доброзичливості та справедливості, шанобливого ставлення до рідної мови, пізнання культури, історії, людові до рідного краю, свого народу [2]. За часів окупації краю гортіївськими військами Мукачівський єпископ Олександр Стойка відмовив оприлюднення єпископських розпоряджень у двомовному виданні «Циркуляри епархії Мукачевской» разом із міністерським розпорядженнями щодо релігії. Виховні ідеї звузилися по підтримки діючої влади та антибільшовицької пропаганди.

Під час Карпатської України перше послання єпископа Діонісія Няраді опубліковане на сторінках «Нової свободи» від 6 грудня 1938 р., в якому підтримує створення державного утворення і закликав духовенство та вірників до співпраці на благо власної країни. Всі послання та розпорядження єпископа Д. Няраді зібрані у «Віснику Мукачівської єпархії в Чехословацькій республіці» [Пекар].

Література:

1. Лучкай М. Історія карпатських русинів: у шести томах. – Т. VI. Історія Мукачівської єпархії / Михайло Лучкай // Дешифр. та перекл. з латинської О.В. Барбіл, Е.В. Швед, О.М. Яцків. – Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2011. – 472 с.
2. Пастырское слово и определение Антонія єпископа поводомъ появиенія «Душпастыря» // Душпастырь : урядовый и духовный органъ Епархїи Мукачевской. – Ужгородъ : «Унио». – 1924. – Роч. I. – Ч. I. – С. 1–5.
3. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т. II. Внутрішня історія / Атанасій Пекар. – видання друге. – Рим-Львів : Видавнийтво Отців Василіан «Місіонер», 1997. – 492 с.
4. Удварі І. Образчики з історії пудкарпатських Русинув. XVIII столітне : Виглядованя з історії культури и языка/ Іштван Удварі // Вступ І. Керчі; Спец. слово Дюли Віти; Мапи Жолта Ботлика. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2000. – 340 с., іл.